

Významné životní jubileum RNDr. Evy Aldové, CSc.

An important anniversary of Eva Aldová, MSc, PhD

V letošním listopadu oslavila 90. narozeniny paní doktorka RNDr. Eva Aldová, CSc., přední česká a československá mikrobioložka v problematice střevních bakterií.

Dr. Eva Aldová se narodila 21. listopadu 1922, v Praze na Malé Straně, v rodině kniháře a papírníka. Po maturitě na reálném gymnáziu nastoupila 3. června 1941

do Státního zdravotního ústavu (SZÚ) jako mikrobiologická laborantka a tomuto ústavu zůstala věrná po celou dobu své profesní kariéry, neuvěřitelných 58 let.

Těsně na konci války, v dubnu 1945, byla dr. Aldová jedním ze spolupracovníků dr. Karla Rašky, který byl pověřen řídit likvidaci epidemie skvrnitého tyfu v koncentračním táboře Malá pevnost v Terezíně. Dvě jejich spolupracovnice zaplatily tuto akci svým životem.

Po válce začala studovat Přírodovědeckou fakultu UK, kterou dokončila v r. 1949 a v roce 1960 získala titul CSc.

Pod vedením prof. Rašky se dr. Aldová, již jako vědecký pracovník, podílela v následujících letech na likvidaci řady epidemií. Např. v roce 1951 to byl epidemický výskyt klíšťové encefalidity v Rožnavě. Pracovníci SZÚ zjistili, že kontaminované kozí mléko se přidávalo do kravského a v konečné fázi selhala pasteurizace. Dalším úkolem byla epidemie tularémie v okolí Horšovského Týna (1952–53). V této akci byl poprvé v Evropě izolován původce – *Francisella tularensis*. V dubnu 1954 odjela dr. Aldová pracovat na rok na mikrobiologické pracoviště československé nemocnice v Čondžinu v Severní Koreji. Po návratu zajišťovala sérologii pro chřipkovou laboratoř a v r. 1957 se zúčastnila tříměsíčního bakteriologického vyšetřování bulharských dělníků, kteří se ucházeli o práci v Československu.

Její zájem se pozvolna vrátil ke střevním bakteriím, které pak zůstaly jejím celoživotním koníčkem dodnes. Závěrem roku 1957 zřídil prof. Raška první tři národní referenční laboratoře: NRL pro salmonely (dr. Dobromila Matějovská), NRL pro fagotypizaci salmonel, později stafylokoků (dr. Věra Matějovská), a NRL pro shigely, kterou vedla dr. Aldová. Bacilární úplavice byla v té době dosti častým onemocněním – prakticky až do osmdesátých let. Teprve později přišla éra salmonelóz, resp. kamylobakterióz.

V polovině šedesátých let rozšířila laboratoř dr. Aldové spektrum své působnosti o čeleď *Vibrionaceae*. V r. 1965 byla v laboratoři identifikována non-cholerná vibria z epidemie gastroenteritidy v Nitře. O rok později měla dr. Aldová příležitost pracovat se kmeny pravé cholery při epidemii v Iráku a dále potom v r. 1970 v Guineji a v Libérii.

Dr. Aldová se dlouhá léta věnovala i podmíněným patogenům z čeledi *Enterobacteriaceae*. Se svými spolupracovnicemi se snažila o určení všech obtížně identifikovatelných kmenů, které byly zaslány od kolegů z bakteriologických pracovišť v celém Československu.

V roce 1967 zahájila dr. Aldová – na základě neobvyklých záchytů z průjmů – diagnostiku yersinií, kterou si díky jejímu nadšení osvojily všechny terénní laboratoře. Samy potom praktikovaly nevyhlášenou soutěž, kde všude se podaří kmeny *Yersinia enterocolitica* zachytit. Podobně se laboratoře naučily identifikovat i enteroinvazivní *E. coli*. NRL pro shigely vždy výborně spolupracovala s Československou sbírkou typových kultur, kterou dlouhá léta vedl dr. Jiří Šourek. Společně vytvořili antigenní schéma pro *Citrobacter sedlakii*.

První kmeny cholery, izolované v Československu, se dostaly do laboratoře dr. Aldové v roce 1970. Byly to izoláty z menší zavlečené epidemie cholery na východním Slovensku. Importovaným, a do roku 2002 jediným českým případem cholery v moderní době, bylo v r. 1986 onemocnění turisty, který se vrátil z Egypta.

Několik let působila dr. Aldová i jako vedoucí odborné skupiny střevních bakteriálních infekcí. Osobně si myslím, že nijak s velkým nadšením, protože ji tato funkce odváděla od laboratorní práce.

Díky výborné spolupráci s kolegy z terénních pracovišť (za všechny jmenuji alespoň dr. Hausnera, dr. Gabrhelovou, dr. Kocmouda a také dr. Březinovou, která v okrese Frýdek-Místek první kmeny izolovala) byly objeveny a validně popsány dva původní české bakteriální rody z čeledi *Enterobacteriaceae*: *Budvicia* s druhem *Budvicia aquatica* (1983) a *Pragia* s druhem *Pragia fontium* (1988).

Doktorka Aldová spolupracovala i s četnými zahraničními vědeckými kolektivy. Např. to byla pracovní skupina pro fagotypizaci shigel, kterou vedl prof. Kallings ze Stockholmu. V posledních letech patřila k mezinárodně významným aktivitám paní doktorky Aldové sérotypizace kmenů *Plesiomonas shigelloides*. Měla v této oblasti rozsáhlou spolupráci s japonskými, německými, švédskými, kanadskými a dalšími badateli. Díky jejímu diplomatickému úsilí se po světě používá sjednocené japonsko-československé antigenní schéma.

Jméno paní doktorky Aldové bylo zapsáno do taxonomie střevních bakterií: na její počest nazvali v r. 1984 Bercovier a spolupracovníci nový druh yersinie, který byl izolován z vodních ekosystémů, *Yersinia aldovae*.

Dr. Aldová se celou svou vědeckou kariéru věnovala pilně i pedagogické činnosti. Její laboratoři prošlo několik set mikrobiologů nejen z naší republiky, ale i ze zahraničí. Všem rozdávala nezištně a osobitě svoje bohaté zkušenos-

ti. Bylo opravdu zážitkem, když vyprávěla jak izolovala v Africe kmeny pravé cholery nebo lovila z různých moří – při svých cestách o dovolených – *Vibrio parahaemolyticus*. Ještě dnes kolegové v terénních laboratořích rádi vzpomínají na svá setkání s dr. Aldovou.

V roce 1999 slavila Americká mikrobiologická společnost (American Society for Microbiology, ASM) 100. výročí založení. K této příležitosti oslovila ASM Československou společnost mikrobiologickou (ČSSM) s žádostí o pomoc při výběru významných žen v oboru mikrobiologie z celého světa, které by ASM chtěla při oslavách prezentovat. Hlavní výbor ČSSM navrhl, aby touto poctou byla oceněna paní doktorka Eva Aldová. Návrh byl přijat a tak na plenární konferenci, která se k příležitosti oslav uskutečnila v Chicagu od 30. května do 3. června 1999, byla naše paní doktorka Aldová představena mezi dvanácti nejvýznamnějšími světovými mikrobioložkami za posledních 100 let. Jejich prezentace byla v přednášce, která byla věnována historii mikrobiologie. Dále byl ve vstupní hale McCormick Centra, kde se výroční konference konala, vystaven poster, kde pod názvem „Heroines of Microbiology“ byly otištěny fotografie všech 12 oceněných žen, včetně krátkého výčtu jejich nejvýznamnějších úspěchů v profesionální kariéře.

Paní doktorka Aldová je nositelkou i řady dalších vyznamenání. Již před 10 lety jí bylo uděleno hlavní vyznamenání Československé společnosti mikrobiologické, Patočkova medaile. Letos v červnu jí byla na návrh Společnosti pro epidemiologii a mikrobiologii udělena Českou lékařskou společností Zlatá pamětní medaile Jana Evangelisty Purkyně.

Své aktivní působení v Centru epidemiologie a mikrobiologie SZÚ skončila paní doktorka Aldová v srpnu v roce 1999. Jsme vždycky rádi, když mezi nás přijde a vypráví nám něco z dlouhé historie jejího působení v mikrobiologii anebo čerstvé zážitky z putování po přírodních krásách světa.

Za skupinu Střevních bakteriálních infekcí, za celé Centrum epidemiologie a mikrobiologie SZÚ jí vyjadřujeme obrovský dík za vše, co se jí pro naši mikrobiologii podařilo vykonat.

Paní doktorce Aldové k jejímu významnému životnímu jubileu co nejsrdčněji blahopřejeme! Přejeme jí dobré zdraví, aby jí co nejdéle vydržel entusiasmus, z kterého se všichni kolem ní snažíme čerpat.

*Za všechny spolupracovníky, přátele, obdivovatele
i za celou redakční radu Zpráv CEM*

Petr Petráš